

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРНИХ ДИСПРОПОРЦІЙ НА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

© 2017 РАЄВНЕВА О. В., ШАПОВАЛОВ В. В.

УДК 339.9

Раєвнева О. В., Шаповалов В. В. Дослідження структурних диспропорцій на ринку праці в Україні

Метою статті є дослідження структурних диспропорцій ринку праці України за допомогою структурно-динамічного аналізу. Використання структурно-динамічного аналізу дозволило визначити і довести наявність помірних структурних диспропорцій на ринку праці та виявити структурні й динамічні особливості функціонування ринку праці за сферами економічної діяльності на національному рівні. Проведений структурно-динамічний аналіз ринку праці дозволяє зробити висновок, що існують помірні диспропорції в зайнятості населення, які носять висхідний (наростаючий) характер. Ця тенденція характерна для усіх проаналізованих сфер економічної діяльності. Також було виявлено наявність прояву цих тенденцій для різних регіонів з різною мірою впливу, що дозволяє зробити висновок про необхідність проведення подальших досліджень з метою виявлення міри впливу цих процесів на розвиток ринку праці України в цілому.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість населення, рівень безробіття, сфери економічної діяльності, диспропорції.

Рис.: 1. **Табл.:** 6. **Бібл.:** 8.

Раєвнева Олена Валентинівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри статистики та економічного прогнозування, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: olena.raev@gmail.com

Шаповалов Віталій Вікторович – аспірант кафедри статистики та економічного прогнозування, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: shapovalov126@gmail.com

УДК 339.9

Раєвнева Е. В., Шаповалов В. В. Исследование структурных диспропорций на рынке труда Украины

Целью статьи является исследование структурных диспропорций рынка труда Украины с помощью структурно-динамического анализа. Использование структурно-динамического анализа позволило определить и доказать наличие умеренных структурных диспропорций на рынке труда и выявить структурные и динамические особенности функционирования рынка труда по сферам экономической деятельности на национальном уровне. Проведенный структурно-динамический анализ рынка труда позволяет сделать вывод, что существуют умеренные диспропорции в занятости населения, которые носят восходящий (нарастающий) характер. Эта тенденция характерна для всех проанализированных сфер экономической деятельности. Также было выявлено наличие проявления этих тенденций для различных регионов с разной степенью воздействия, что позволяет сделать вывод о необходимости проведения дальнейших исследований с целью выявления степени влияния этих процессов на развитие рынка труда Украины в целом.

Ключевые слова: рынок труда, занятость населения, уровень безработицы, сферы экономической деятельности, диспропорции.

Рис.: 1. **Табл.:** 6. **Библ.:** 8.

Раєвнева Елена Валентиновна – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой статистики и экономического прогнозирования, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: olena.raev@gmail.com

Шаповалов Виталий Викторович – аспирант кафедры статистики и экономического прогнозирования, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: shapovalov126@gmail.com

UDC 339.9

Rayevnyeva O. V., Shapovalov V. V. Studying the Structural Disparities in the Ukrainian Labor Market

The article is aimed at studying the structural disparities in the labor market in Ukraine through the structural-dynamic analysis. The use of structural-dynamic analysis allowed to determine and prove the existence of moderate structural disparities in the labor market and to identify the structural and dynamic characteristics of the labor market in terms of economic activity spheres at the national level. A structural-dynamic analysis of the labor market suggests that there are the moderate disparities in the employment of population, which are of an upward (incremental) nature. This tendency is characteristic of all the spheres of economic activity analyzed. It has also been found that these tendencies are manifested in different regions with varying degrees of impact, which provides to conclude that further research is needed to identify the impact of these processes on development of labor market in Ukraine as a whole.

Keywords: labor market, employment of population, level of unemployment, economic activity spheres, disparities.

Fig.: 1. **Tbl.:** 6. **Bibl.:** 8.

Rayevnyeva Olena V. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Statistics and Economic Forecasting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: olena.raev@gmail.com

Shapovalov Vitalii V. – Postgraduate Student of the Department of Statistics and Economic Forecasting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: shapovalov126@gmail.com

Ринок праці характеризується такими глобальними проблемами, як світова глобалізація, стрімке старіння населення та зменшення продуктивності робочої сили. Глобалізація та економічна інтеграція істотно впливають на рівень життя людей – на світовому та локальних ринках праці спостерігається тенденція до зменшення еластичності попиту на робочу силу та часткова втрата здатності до регулювання державою ринку праці.

Демографічні, економічні та політичні кризи істотно знижують поточний та перспективний рівні конкурентоспроможності країни та потенційне економічне

зростання. Старіння населення, дисбаланс попиту та пропозиції робочої сили, невідповідність між реальними потребами ринку праці та ринком освітніх послуг, згідно із середньостроковими прогнозами до 2020 р. («Попит і пропозиція робочої сили в Європі»), є основними та актуальними проблемами світового та локальних ринків праці [1, р. 39]. Однак ці проблеми несуть із собою не тільки суттєві ризики, але і нові перспективи розвитку ринку робочої сили, можливості впровадження нових методів державного регулювання ринку праці, зокрема структурних диспропорцій.

Український ринок праці характеризується щорічним збільшенням дисбалансу між попитом і пропозицією робочої сили як у кількісних, так і в якісних (структурних) аспектах, що призводить на національному рівні до втрат: недовироблення ВВП і ВРП, збільшення потенційного числа безробітних, неефективного витрачання бюджетних коштів, появи дефіциту вакантних місць та міграції висококваліфікованих кадрів.

Низький рівень середньої заробітної плати, неефективна продуктивність праці, а також структурні диспропорції призводять до негативного впливу на ефективне функціонування сучасного українського ринку праці. На жаль, на даний час держава не застосовує комплексний підхід до визначення потреб у кваліфікованих працівниках за сферами економічної діяльності з урахуванням структури національної економіки.

Системне дослідження ринку робочої сили в умовах ринкової структурної трансформації національної економіки потребує нового підходу до державного регулювання диспропорціями ринку праці, який надасть можливість повніше враховувати соціальні, економічні, правові та політичні чинники. Проблема регулювання ринку праці та його функціонування присвячена велика кількість праць зарубіжних і вітчизняних вчених. Істотний внесок у дослідження проблем ринку праці зробили економісти світового рівня А. Сміт, А. Маршал, А. Філіпс, Г. Бекер, Д. Рікардо, Дж. М. Кейнс, К. Маркс, Р. Лукас, М. Фрідмен та ін.

Серед провідних українських вчених дослідження питань з окресленої тематики здійснювали О. Алімов, С. Бандур, В. Герасимчук, І. Гнибіденко, О. Грішнова, Т. Заяць, А. Колот, В. Куценко, В. Петюха, В. Приймак, В. Савченко та ін. У формування інституційних засад вітчизняного ринку праці вагомий внесок внесли Д. Богиня, Ф. Зінов'єв, Е. Лібанова, В. Онікієнко, І. Петрова, М. Семикіна та інші науковці.

Але, незважаючи на наявність значної кількості наукових публікацій у зазначених напрямках, дослідження проблем структурних диспропорцій ринку праці потребує нового комплексного підходу, що поєднує їх всі.

Метою даної статті є дослідження структурних диспропорцій ринку праці за допомогою структурно-динамічного аналізу.

Функціонування ринку праці, процеси, пов'язані із зайнятістю та безробіттям – соціо-економічні параметри, що вирішально впливають на соціальний розвиток і конкурентоспроможність народного господарства. З одного боку, ринок праці – елемент економічної системи, який приймає вектор і темпи макроекономічної динаміки, а з іншого – вплив макроекономічної політики та політики економічного розвитку.

Слід зазначити, що перехідному періоду відповідає державно-ринковий механізм регулювання трудових відносин, що поступово еволюціонує в бік зрілого ринку праці, витісняючи адміністративні важелі регулювання економічними.

Це означає, що в економіці перехідного періоду не може існувати повноцінного ринку праці, адже детермінанти, які формують попит і пропозицію робочої

сили, а відповідно й її ціну, є недостатньо розвинутими, а це породжує складність та суперечність процесів, які формуються на ринку праці [3, с. 80]. Тому в механізмі регулювання зайнятості необхідно гнучко поєднувати дві взаємодоповнюючі форми організації економічних зв'язків: через пряме державне втручання та опосередковану ринком, яка починає взаємодіяти в основному з недержавним сектором економіки, здійснюючи тим самим коригуючий вплив на структурні пропозиції виробництва і розподіл робочої сили. Заходи держави в цьому випадку спрямовуються на зближення пропозиції з попитом на робочу силу, що необхідно для досягнення рівноваги на ринку праці [2, с. 22]. Регулюючи чинники попиту і пропозиції робочої сили, держава сприяє прогресивним перетворенням у сфері виробництва і зайнятості, підсилюючи цим дію ринкових регуляторів. По суті, це означає, що вона поступово наві'язує ринкові правила гри її учасникам.

За даними Державної служби статистики, рівень зайнятості населення (як відношення (у відсотках) кількості зайнятого населення віком 15–70 років до всього населення зазначеного віку чи населення відповідної соціально-демографічної групи) не є сталим показником і знаходиться в постійній динаміці. Наприклад, протягом 2013–2016 рр. динаміка цього показника була відносно стабільна, він зростав (2013 р. – 58,5%, 2014 р. – 59,2%, 2015 р. – 59,7%, 2016 р. – 60,2%) [6].

У табл. 1 подано структуру показників ринку праці за сферами економічної діяльності.

За отриманими результатами табл. 1 можна зробити висновки:

- ✦ впродовж 2011–2016 рр. у сільському господарстві спостерігається збільшення потреби у працівниках щороку на 1,86% (середнє значення складає 4,71); у сфері послуг спостерігається збільшення показника щороку на 0,41% (середнє значення складає 68,94); у сфері промисловості спостерігається зменшення показника щороку на 1,39% (середнє значення складає 26,35);
- ✦ за період дослідження середньорічні значення показника зайнятого населення за сферами економічної діяльності мають аналогічний характер, що і за показником потреби підприємств у працівниках. Тобто, спостерігається значна питома вага зайнятого населення за сферою послуг при невисокому рівні зростання цього показника за роками (0,52 %);
- ✦ питома вага за показником «безробітне населення» за методологією МОП віддзеркалює зміни, які відбуваються на ринку праці в Україні (збільшення питомих ваг зайнятого населення в сільському господарстві та зменшення питомих ваг безробітного за даним видом економічної діяльності), але має свої нюанси: спостерігається зменшення середньорічного значення даного показника за такими сферами економічної діяльності, як сільське господарство та промисловість – на 4,46% та 8,34% відповідно.

Структура показників ринку праці за сферами економічної діяльності, %

Сфери економічної діяльності	Рік						Середні значення	Середньорічний темп зростання
	2011	2012	2013	2014	2015	2016		
Потреба у працівниках								
Сільське господарство	4	5	5	5	5	5	4,71	101,86
Промисловість	27	28	28	24	26	25	26,35	98,61
Послуги	69	67	66	71	70	70	68,94	100,41
Зайняте населення								
Сільське господарство	15	17	17	16	16	16	16,14	101,02
Промисловість	17	17	16	15	15	15	15,60	96,78
Послуги	68	67	67	70	70	69	68,27	100,52
Безробітне населення								
Сільське господарство	29	27	29	28	26	25	27,33	95,56
Промисловість	26	25	21	22	21	18	22,17	91,66
Послуги	45	48	50	50	53	56	50,33	101,24

Для подальшого аналізу та визначення структурних диспропорцій, притаманних ринку праці, необхідно застосувати аналіз структурних зрушень та аналіз рядів динаміки за основними показниками праці, а саме: зайняте, безробітне населення та потреба роботодавців у працівниках.

У табл. 2 наведено індикатори, які характеризують динаміку та структурні зрушення цих показників [5].

Економічна інтерпретація наведених індикаторів така. Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень і середній квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень варіюються в межах 0 і 1. Чим ближче до 0, тим менше розходження між ознаками,

чим ближче до 1, тим відчутніше відмінності між ознаками в структурі.

Критерій В. Рябцева визначався як «відношення фактичної міри розбіжностей значень компонентів двох структур з їх максимально можливим значенням». Перевагою цього критерію є те, що він не залежить від числа градацій статистичної сукупності та має шкалу оцінки мір суттєвості відмінності структур.

Для інтерпретації результатів можна скористатися інтервалами «шкали» оцінки мір суттєвості відмінностей (табл. 3) [5].

Інтенсивність відмінностей по окремих групах, питома вага співвідношення пари груп у порівнюваних

Таблиця 2

Показники, які характеризують динаміку та структуру ринку праці

Назва індикатора	Формула	Пояснення
Абсолютний приріст (зменшення)	$\Delta_{л.} = y_i - y_{i-1}$	$\Delta_{л.}$ – ланцюговий абсолютний приріст; y_i – рівень періоду, що порівнюється; y_{i-1} – рівень попереднього періоду
Темп зростання	$T_{зр.л.} = \frac{y_i}{y_{i-1}}$	$T_{зр.л.}$ – темп зростання ланцюговий
Інтегральний індекс структурних зрушень В. Рябцева	$K(R) = \sqrt{\frac{\sum (d_1 - d_0)^2}{\sum (d_1 + d_0)^2}}$	d_1 – рівень періоду, що порівнюється; d_0 – рівень попереднього періоду
Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень	$\bar{l}_d = \frac{\sum_{i=1}^m d_{j1} - d_{j0} }{m}$	d_{j1} – питома вага структурного елементу першого об'єкта; d_{j0} – питома вага структурного елементу другого об'єкта; m – кількість структурних елементів у об'єктах, що порівнюються
Середній квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень	$\bar{\sigma}_d = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^m (d_{j1} - d_{j0})^2}{m}}$	d_{j1} – питома вага структурного елементу першого об'єкта; d_{j0} – питома вага структурного елементу другого об'єкта; m – кількість структурних елементів у об'єктах, що порівнюються

Шкала оцінки міри суттєвості відмінностей структур за критерієм В. Рябцева

Інтервали значень критерію	Характеристика міри структурних відмінностей
0,000–0,030	Тотожність структур
0,031–0,070	Вельми низький рівень відмінностей
0,071–0,150	Низький рівень відмінностей
0,151–0,300	Істотний рівень відмінностей
0,301–0,500	Значний рівень відмінностей
0,501–0,700	Вельми значний рівень відмінностей
0,701–0,900	Протилежний тип структур
0,901 та більше	Повна протилежність структур

структурах і загальна кількість виділених категорій також враховує й інтегральний коефіцієнт структурних відмінностей В. Рябцева. Інтегральний індекс В. Рябцева є найбільш коректним при вивченні та аналізі структурних диспропорцій на ринку праці, тому що має такі властивості: на відміну від показників структурних зрушень, а саме А. Салаї та К. Гатєва, він найбільш чутливий до виявлення зрушень у сукупності; враховує мінімальні значення питомої ваги за показниками. Використовуючи індикатори, наведені в табл. 2, проведемо аналіз показників ринку праці, заснований на порівнянні абсолютних значень і питомих ваг структурних частин аналізованих показників, розрахонок яких представлений у табл. 4 – табл. 6.

Результати динаміки структури потреби підприємств у працівниках представлено в табл. 4 [4].

Виходячи з даних, поданих у табл. 4, можна стверджувати, що найбільше значення за показником «темп зростання» у структурі потреби підприємств у працівниках спостерігається у 2011 р. (сільське господарство), у 2007 р. (промисловість) та у 2014 р. (послуги). Абсолютний приріст за сферами економічної діяльності має найвищі значення відповідно до темпу зростання. Окремо необхідно виділити 2007, 2014 та 2016 рр. – саме в цих роках спостерігається збільшення значення інтегрального показника структурних зрушень за всіма сферами економічної діяльності, що пов'язано з економічною та політичною нестабільністю в країні за даний період дослідження. Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень та середній квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень відображають зміни в структурі за даним показником, але вони є не значними.

У табл. 5 подано динаміку структури зайнятого населення [4].

Проведений структурно-динамічний аналіз, який представлено в табл. 5, дає змогу зробити висновки, що найбільше значення за показником «темп зростання» у

Таблиця 4

Динаміка структури потреби підприємств у працівниках

Сфера економічної діяльності	Рік									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Темп зростання										
Сільське господарство	93,1	90,1	54,7	55,0	122,7	107,4	86,2	92,0	69,5	75,0
Промисловість	108,1	102,8	40,9	62,5	117,0	96,5	83,1	83,3	78,2	72,2
Послуги	99,4	98,5	60,5	76,8	89,9	90,4	81,1	104,3	73,2	73,6
Абсолютний приріст										
Сільське господарство	-0,6	-0,8	-3,3	-1,8	0,5	0,2	-0,4	-0,2	-0,7	-0,4
Промисловість	4,2	1,6	-33,9	-8,8	2,5	-0,6	-2,8	-2,3	-2,5	-2,5
Послуги	-0,6	-1,6	-41,4	-14,7	-4,9	-4,2	-7,5	1,4	-9	-6,5
Інтегральний індекс структурних зрушень Рябцева										
Сільське господарство	0,014	0,039	0,010	0,125	0,196	0,063	0,055	0,090	0,073	0,041
Промисловість	0,029	0,016	0,136	0,071	0,072	0,019	0,007	0,099	0,025	0,029
Послуги	0,031	0,005	0,080	0,031	0,034	0,012	0,014	0,082	0,006	0,012
Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень										
Національна економіка	0,0089									
Середній квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень										
Національна економіка	0,09									

Динаміка структури зайнятого населення

Сфера економічної діяльності	Рік									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Темп зростання										
Сільське господарство	97,0	95,4	95,3	94,8	98,8	109,4	102,8	96,6	91,2	92,8
Промисловість	98,3	98,4	97,4	91,6	97,5	96,8	98,5	95,9	91,4	88,8
Послуги	100,5	103,1	102,4	97,9	101,4	99,0	99,8	111,6	91,2	89,2
Абсолютний приріст										
Сільське господарство	-112	-168	-162	-169	-36	294	96	-117	-297	-220
Промисловість	-66	-63	-101	-324	-85	-108	-49	-133	-271	-324
Послуги	75	406	331	-286	196,51	-127	-17	1570	-1325	-1489
Інтегральний індекс структурних зрушень Рябцева										
Сільське господарство	0,044	0,049	0,010	0,135	0,116	0,073	0,025	0,030	0,033	0,011
Промисловість	0,030	0,016	0,134	0,071	0,092	0,019	0,007	0,079	0,025	0,007
Послуги	0,011	0,005	0,060	0,031	0,038	0,012	0,004	0,037	0,006	0,002
Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень										
Національна економіка	0,0010									
Середній квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень										
Національна економіка	0,03									

структурі зайнятого населення спостерігається у 2011 р. (сільське господарство), у 2013 р. (промисловість) та у 2014 р. (послуги). Абсолютний приріст за сферами економічної діяльності має найвищі значення відповідно до темпу зростання. Найнижчі значення за заданим показником: у 2015 р. (сільське господарство), у 2016р. (промисловість та послуги). Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень, середній квадратичний

коефіцієнт абсолютних структурних зрушень та інтегральний індекс структурних зрушень Рябцева відображають незначні зміни в структурі за показником зайнятого населення.

У табл. 6 наведено результати динаміки структури безробітного населення [4].

Виходячи з даних, наведених у табл. 6, можна зробити висновок, що найбільше значення за показником

Таблиця 6

Динаміка структури безробітного населення

Сфера економічної діяльності	Рік									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Темп зростання										
Сільське господарство	97,85	87,91	113,75	87,91	88,75	102,11	102,07	91,89	105,88	102,08
Промисловість	98,52	99,25	107,17	93,31	93,21	91,50	106,19	87,50	100,00	97,62
Послуги	101,47	104,36	92,87	107,68	106,26	102,95	97,30	106,86	98,78	100,31
Абсолютний приріст										
Сільське господарство	-0,4	-2,2	2,2	-2,2	-1,8	0,3	0,3	-1,2	0,8	0,3
Промисловість	-0,4	-0,2	1,9	-1,9	-1,8	-2,1	1,4	-3	0	-0,5
Послуги	0,8	2,4	-4,1	4,1	3,6	1,8	-1,7	4,2	-0,8	0,2
Інтегральний індекс структурних зрушень Рябцева										
Сільське господарство	0,044	0,049	0,012	0,134	0,115	0,070	0,023	0,030	0,033	0,010
Промисловість	0,020	0,016	0,134	0,0718	0,099	0,016	0,001	0,075	0,029	0,009
Послуги	0,011	0,005	0,060	0,0312	0,031	0,018	0,009	0,037	0,009	0,001
Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень										
Національна економіка	0,0041									
Середній квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень										
Національна економіка	0,06									

«темп зростання» у структурі безробітного населення спостерігається у 2009 р. (сільське господарство та промисловість), та у 2010 р. (послуги). Абсолютний приріст за сферами економічної діяльності має найвищі значення відповідно до темпу зростання.

Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень та середній квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень не відображають істотних змін у структурі даного показника. Інтегральний індекс структурних зрушень Рябцева у 2009 р. має найвище значення, що свідчить про низький рівень відмінностей у структурі безробітного населення.

За розрахунками за 2016 р., на українському ринку праці спостерігається парадокс – наприклад, у сільському господарстві за показниками «безробітне населення» та «потреби роботодавців у працівниках» виникає умовне протиріччя: у структурі потреби спостерігаються відносно істотні зрушення, але у структурі безробітних – ні. Це свідчить про те, що існує слабкий зв'язок між імпульсами, які надсилає роботодавець (потреба підприємств у працівниках) та відповідями з боку робітників на цю потребу (безробітне населення). Якщо взяти за основу, що всі безробітні бажають отримати роботу, то постає питання, пов'язане з відповідністю їх отриманої спеціальності до вимог ринку праці. Тобто, можна висунути гіпотезу про наявність структурного безробіття на ринку праці.

Головним індикатором стану ринку праці є рівень безробіття, який відображає ступінь відповідності між пропозицією робочої сили та попитом на неї та нале-

жить до переліку основних макроекономічних показників [1, с. 228]. За даними служби зайнятості, чисельність безробітних у 2016 р., порівняно з 2015 р., збільшилася на 337 тис. осіб і була на рівні 1,8 млн. Рівень безробіття населення, визначений за методологією Міжнародної організації праці (МОП), зріс з 7,3% до 9,3% економічно активного населення [1, с. 41].

На рис. 1 розглянуто дефіцит вакантних місць за сферами економічної діяльності за 2011, 2014 та 2016 рр. [4].

Розглянувши рис. 1, можна відзначити, що за показником дефіциту вакантних місць за сферами економічної діяльності найбільшу питому вагу у 2011 р. має сфера послуг – 71% (8262,8), сільське господарство – 16% (1869,4), промисловість – 13% (1567,4), у 2014 р. – сфера послуг – 71% (10262,8), сільське господарство – 15% (2169,4), промисловість – 14% (2067,4), у 2016 р. – сфера послуг – 69% (12262,8), сільське господарство – 16% (2869,4), промисловість – 15% (2567,4).

Сучасний ринок праці України характеризується професійно-кваліфікаційним дисбалансом і диспропорціями в структурі робочої сили [7, с. 175]. У деяких регіонах вона є трудонадлишковою (пропозиція робочої сили перевищує попит на неї), це здебільшого сільськогосподарські території країни. В інших регіонах навпаки – є трудодефіцитною. У таких регіонах провідними вважаються такі економічні галузі: будівництво, хімічна, добувна, оборонна промисловість, що мають проблеми із задоволенням потреб у працівниках. У цих економічних галузях користуються попитом фахівці високої кваліфікації, але їх підготовка здійснюється в недостатній кількості та зорієнтована не на потреби економіки, а на

Рис. 1. Дефіцит вакантних місць за сферами економічної діяльності у 2011, 2014 і 2016 рр.

ажіотажний попит на певні спеціальності підготовки фахівців у вищих навчальних закладах [8, с. 126, 127].

ВИСНОВКИ

Сучасний ринок праці визначається двома суперечливими тенденціями, узгодження яких дасть змогу збалансувати і кількісні, і, найголовніше, якісні показники попиту та пропозиції робочої сили.

Перша тенденція – невідповідність рівня зростання ВВП і ВДС обсягу збільшення кількості робочих місць, внаслідок чого держава не може вирішити накопичені проблеми у сфері зайнятості, такі як високий рівень безробіття, неповна зайнятість, недовикористання професійних навичок, зокрема молоді, хронічна гендерна й вікова нерівність тощо. *Друга тенденція* – зростання потреби в залученні нових працівників до ринку праці (в контексті збереження зайнятості, забезпечення ефективного переходу від безробіття до роботи), що спрямована на зменшення кількості осіб і сімей, які перебувають на «утриманні» держави або муніципалітетів [2, с. 22–27].

Таким чином, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що ринок праці змінюється під впливом наявних структурних диспропорцій. Для їх усунення необхідно в подальшому створити інструментарій, за допомогою якого можливо буде стабілізувати ринок праці. Одним з інструментів такої стабілізації може бути вдосконалений механізм державного регулювання ринку праці, який на основі включених індикаторів дозволяє реагувати на поточні виклики економіки та створити умови для подальшого розвитку ринку праці. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Skills supply and demand in Europe: Medium-term forecast up to 2020. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014.
2. **Безтелесна Л. І., Юрчик Г. М.** Макроекономічні закономірності функціонування національного ринку праці. *Статистика України*. 2012. № 1. С. 22–27.
3. **Забута Н.** Регулювання зайнятості населення: теорія і зарубіжний досвід. *Економіка. Проблеми економічного становлення*. 2009. № 5. С. 80–82.
4. Економічна активність населення: аналітична записка. URL: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350796>
5. **Казинец Л. С.** Темпы роста и структурные сдвиги в экономике (показатели планирования и анализа). М.: Экономика, 1981. 184 с.
6. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <http://www.mlsp.gov.ua/>
7. **Чернявська Ю. Б.** Функції ринку праці та національні особливості їх відтворення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 3. С. 175–178.
8. **Федунчик Л. Г.** Реалії ринку праці України // Організаційно-управлінські та психологічні аспекти сучасного ринку праці України: тези доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та аспірантів. Київ: ІПК ДСЗУ, 2015. С. 126–128.

REFERENCES

- Beztelesna, L. I., and Yurchyk, H. M. "Makroekonomichni zakonomirnosti funktsionuvannia natsionalnogo rynku pratsi" [Macroeconomic patterns of functioning of the national labor market]. *Statystyka Ukrainy*, no. 1 (2012): 22-27.
- Cherniavska, Yu. B. "Funktsii rynku pratsi ta natsionalni osoblyvosti yikh vidtvorennia" [Functions of the labor market and national peculiarities of their reproduction]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 3 (2007): 175-178.
- "Ekonomiczna aktyvnist naseleння: analitychna zapyska" [Economic activity of the population: an analytical note]. <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350796>
- Fedunchyk, L. H. "Realii rynku pratsi Ukrainy" [Realities of the Ukrainian labor market]. *Orhanizatsiino-upravlinski ta psykholohichni aspekty suchasnoho rynku pratsi Ukrainy*. Kyiv: IPK DSZU, 2015. 126-128.
- Kazynets, L. S. *Tempy rosta i strukturnyye sdvigi v ekonomike (pokazateli planirovaniya i analiza)* [Growth rates and structural shifts in the economy (indicators of planning and analysis)]. Moscow: Ekonomika, 1981.
- Ofitsiyni sait Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy. <http://www.mlsp.gov.ua/>
- Skills supply and demand in Europe: Medium-term forecast up to 2020*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014.
- Zabuta, N. "Rehuliuвання zainiatosti naseleння: teoriia i zarubizhnyi dosvid" [Regulation of employment: the theory and foreign experience]. *Ekonomika. Problemy ekonomichnoho stanovlennia*, no. 5 (2009): 80-82.